

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 6

Název: **Publicistický styl – denní tisk**
– prostředky aktualizace a automatizace

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

denní tisk

prostředky aktualizace

prostředky automatizace

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: kombinovaná

Druh výukového zdroje: Výklad

Pracovní list

Očekávaný výstup: Žák se formou výkladu seznámí se základními pojmy z oblasti denního tisku, ujasní si, z jakých částí se skládá denní tisk. V další části DUM je žákům objasněna problematika automatizovaných a aktualizovaných prostředků, které jsou typické pro publicistický styl. Získané vědomosti si žák následně upevní formou samostatné práce s denním tiskem nebo procvičením učiva.

Metodický list/anotace

DUM je tvořena částí výkladovou a pracovním listem. První část se zaměřuje na podobu denního tisku, žáci se seznámí se základními pojmy formou výkladu. Následující úlohy vycházejí z přímé práce s denním tiskem. Je zde využito zapojení 3. ročníku do soutěžního projektu deníku MF Dnes „Studenti čtou a píší noviny“, během kterého žáci pravidelně obdrží výtisky deníku, popř. si donesou do výuky vlastní materiál.

Druhá část DUM je věnována problematice aktualizovaných a automatizovaných prostředků, které jsou typické pro publicistický styl. Učitel vysvětlí probíranou látku formou výkladu. Následně si žáci procvičí probíranou látku ve cvičení 1 – 3, cvičení 4 vychází z přímé práce s denním tiskem. Žáci mohou vypracovat úkoly samostatně s následným porovnáním odpovědí, nebo vyučující vyvolává jednotlivé žáky, ostatní žáci mají následně prostor pro vyjádření vlastního řešení dílčích otázek.

Vytvořeno: 01. 10. 2012

Pracovní list 1

Výklad

1. Následující cvičení vychází z přímé práce s denním tiskem.

Z čeho se skládá denní tisk (noviny a časopisy)???

Tiráž obsahuje informace o vydavatelských a technických údajích tisku. Většinou bývá uveřejněna na poslední straně.

- **Vyjmenujte údaje, které z ní vyčtete, a tvrzení si ověřte v denním tisku.**

Rubriky jsou tvořeny ustálenými typy článků se stejným obsahem nebo tématem.

Za články bývá uveden informační zdroj (např. ČTK).

- **Vyjmenujte příklady rubrik a najděte rubriky v denním tisku.**

Titulek je možno nazvat nápisem článku. Titulky by měly být zajímavé, využívají aktualizovaná spojení. Mají za úkol zvýšit přitažlivost následujícího textu, upoutat pozornost čtenáře. Titulek může shrnovat celý obsah článku nebo jen uvádět dílčí informaci, aby měl čtenář zájem přečíst si celý text.

- **Najděte v denním tisku titulky vyjadřující obsah článku a titulky uvádějící jen dílčí informaci.**

Záhlaví je název novin v ustálené grafické podobě.

Řádek pod záhlavím obsahuje datum, den, číslo, ročník vydání, cenu.

Nadtituly stran jsou ustálené názvy jednotlivých stran.

Inzerce, reklama (upoutávka) přináší vydavatelům finanční zisk, směrem k adresátovi mají funkci propagační.

Obrazový materiál (fotografie, karikatury, reprodukce)

Popisky k fotografiím a obrazovému materiálu

Schémata, grafy, křížovky atd. ¹ (zpracováno podle publikace *Odmaturuj z českého jazyka, upraveno*)

- **Najděte v denním tisku uvedené pojmy.**

¹ MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. s. 79. ISBN 80-86285-36-7.

2. Přečtěte si následující titulky. Určete, zda vypovídají o celém obsahu nebo jen sdělují dílčí informaci. Odhadněte, co bylo tématem článků.

Probuzení do chaosu

Hvězdy českého designu

Tramvaje v Olomouci kvůli zřícené zdi ještě více zpomalí.

Polštářová bitva

John bude současně politik i novinář.

Barevný ministr práce

Oklamal zákazníka

Dostanu do vlaků více lidí (L. Novotný, firma Leo – Expres)

Příští dny budou převážně deštivé

Konečně! Hokejový lev se zakousl a vyhrál!

Arsenal prohrával o čtyři góly, ale vyhrál 7:5.

Lars Kepler do třetice, znovu děsivý a strhující.

Autobazary se po testu kají. „Už to nikdy neuděláme.“

(převzato z deníku MF Dnes 1.11.2012 a přílohy DOMA MF Dnes 31.10.2012)

3. **Přečtěte si následující ukázky z článků denního tisku a vymyslete vhodný titulky různých typů. Vyjádřete hlavní téma textů a určete, do jaké rubriky byste texty zařadili.**

Text 1

Jen tři dny už zbývají Baracku Obamovi a Mittu Romneymu, aby přesvědčili nepřesvědčené. Tedy ty Američany, kteří se ještě nerozhodli, pro koho budou hlasovat v úterních prezidentských volbách.

A budou to extrémně hektické dny. Obama i Romney se budou snažit dohnat všechno, co nestihli kvůli hurikánu Sandy během minulého týdne.

(zkráceno, MF Dnes, 3.11.2012, s.1)

Text 2

Rozhodnutí o tom, jak se Svatý Kopeček a tamní ZOO vyrovná se záplavou aut, padne až po roce 2014.

Ve hře je stále stavba třípatrového parkovacího domu pro stovky vozů přímo u vchodu do zoo. Zda tu ale skutečně vyroste, určí až nové vedení města po komunálních volbách. Na nynějších plánech se i přesto pracuje. Postupně na nich přibývají razítka, jež jsou potřeba pro stavební povolení.

Po námitkách Olomoučanů však město zváží i další možnosti. Jak problém s parkováním na Kopečku vyřešit.

(zkráceno, MF Dnes, 3.11.2012, s. 2B)

Text 3

Takový nález se povede jednou za dvacet let, pochvalují si archeologové.

Českým egyptologům se povedl doslova husarský kousek: nedaleko Káhiry našli čtyři a půl tisíce let staré pohřebiště s hrobem egyptské princezny Šeretnebti.

Hrobka nalezená v rozlehlém komplexu Abúsír, známém pohřebišti staroegyptských panovníků, se prý dochovala v neuvěřitelně dobrém stavu. Její vstup zdobí několik soch a další čtyři malované vápencové sochy byly v zazděné místnosti uvnitř hrobky.

(zkráceno, Lidové noviny, 3.11.2012, s.1)

4. **Uveďte, jaká regionální periodika vycházejí ve Vašem místě bydliště.**

5. **Následující cvičení je zaměřeno na práci se školním časopisem SPŠS Olomouc Ložiskoviny.**

- Prohlédněte si poslední číslo. Jaké rubriky a publicistické útvary v něm najdete?
- Obsahuje školní časopis tiráž?

Výklad

Automatizace a aktualizace

Automatizace: využívání stále stejných prostředků, očekávaných, předpokládaných, konvenčních a stereotypních. Vyhovuje rychlé orientaci adresáta, pokud jsou prostředky příliš časté, vnímáme je už jako tzv. klišé (např. fráze *panuje obecný názor*).

Aktualizace: je užití takových prostředků, které působí svou novostí, neotřelostí a upoutávají pozornost adresáta (např. *Co Čech, to vydavatel*).²
(zpracováno podle publikace *Odmaturuj z českého jazyka, zkráceno*)

K základním prostředkům automatizace patří:

- obrazná pojmenování, která častým užitím ztratila aktuálnost (*softwarové pirátství, dát mládí zelenou*)
- zobecněná sdělení (*nejmenované zdroje*)
- vazby s nepůvodními předločkami (*dík spolupráci*)
- hromadění genitivních (2.pád) vazeb (*v popředí zájmu byly otázky plnění úkolů*)
- nepravé vedlejší věty (*Ministr přijel do Ostravy, kde jednal s představiteli průmyslu.*)

K základním prostředkům aktualizace patří:

- Obrazná pojmenování (*Valilo se na nás tsunami hněvu*)
 - Obměny frazeologie (*Kdo jinému jámu kopá, sám do ní nespadne.*)
 - Aktualizovaný shodný přívlastek (*vykolejená doba*)
 - vsuvky (*jak se říká*)
 - expresivní výrazy (*nejsme žádná béčka*)
 - neologismy (*připomínkovat, nemusím*)
 - slangové a nespisovné výrazy (*vyžírka, fuška*)
- odkazy na umělecká a filozofická díla (*Pocítili jsme nesnesitelnou lehkost bytí.*)³ (zpracováno podle publikace *Komunikace a sloh, upraveno*)

² MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. s. 78. ISBN 80-86285-36-7.

³ HOFFMANNOVÁ, Jana, Jaroslava JEŽKOVÁ a Jana VAŇKOVÁ. *Komunikace a sloh: učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009, s. 86 - 87. ISBN 978-80-7238-780-9.

Pracovní list 2

1. Vysvětlete následující frazeologická spojení a užití je ve vhodném příkladu.

publicistická: *filozofie výstavby nového resortu*

knižní: *sisyfovská práce*

lidová: *čí chleba jíš, toho píseň zpívej*

2. Použijte aktualizovaná spojení v souvětí a srovnejte aktualizovaný význam s původním lexikálním významem.

on-line rozhovor

vytunelovat

připomínkovat

Česko zaspalo

místo zábavy tsunami nudy

3. Následující spojení užití ve vhodných větách (souvětích) a vysvětlete, jak vznikla.

Žhavý zítřek

Pomůžeme větru, dešti!

Toulky českou budoucností

Korektní nekorektnost

Sofiina volba

Jednou měř – dvakrát počítej!

Byli jsme před Rakouskem, budeme i po Klausovi.⁴

(zpracováno podle publikace Komunikace a sloh, upraveno)

4. Vyhledejte v denním tisku automatizovaná a aktualizovaná spojení.

⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana, Jaroslava JEŽKOVÁ a Jana VAŇKOVÁ. *Komunikace a sloh: učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009, s. 87. ISBN 978-80-7238-780-9.

Řešení

Pracovní list 1

- samostatná práce s denním tiskem
- cvičení 3
 - Text 1: prezidentské volby v USA 2012 a hurikán Sandy
název: *Hurikán mezi Obamou a Romneym*
 - Text 2: Stavba parkovacího domu na Kopečku u Olomouce
název: *Parkovací dům na Kopečku do roku 2014 zůstává u ledu*
 - Text 3: Objev českých egyptologů
název: *Češi našli hrob faraonovy dcery*

Pracovní list 2

- cvičení 1
 - filozofie výstavby nového resortu – záměr, podnikatelský plán*
 - sisyfovská práce – marná, zbytečná (antická frazeologie)*
 - čí chleba jíš, toho píseň zpívej – buď loajální*
- cvičení 2 - samostatná práce
- cvičení 3
 - Žhavý zítřek – aktualizovaný shodný přívlastek*
 - Pomůžeme větru, dešti! – obměna frazeologie*
 - Toulky českou budoucností – odkaz na literární dílo*
 - Korektní nekorektnost - aktualizovaný shodný přívlastek*
 - Sofiina volba - odkaz na literární dílo*
 - Jednou měř – dvakrát počítej! - obměna frazeologie*
 - Byli jsme před Rakouskem, budeme i po Klausovi! – odkaz, obměna*
- cvičení 4 – samostatná práce s denním tiskem

Použité zdroje:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jaroslava JEŽKOVÁ a Jana VAŇKOVÁ. *Komunikace a sloh: učebnice českého jazyka pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. SBN 978-80-7238-780-9.

MAŠKOVÁ, Drahuše. *Český jazyk - edice MATURITA*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová - VYUKA.cz, 2005. ISBN 80-902571-5-1.

KLIMEŠ, Lumír a Karel ŠUSTR. *Slovník cizích slov*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-04-26059-4.

MF Dnes. 1.11.2012. roč. XXIII/ 256.

Magazín MF Dnes DOMA. , 31.10.2012. č. 44.

Lidové noviny., 03.11.2012. roč. XXV, č. 258